Rok I. Warszawa, dnia 8 maja 1938 r. Nr. 13

BIULETYN GOSPODARCZY

ŚWIATOWEGO ZWIĄZKU POLAKÓW Z ZAGRANICY

Redakcja i Administracja: Warszawa, ul. Mazowiecka 1. Tel. 666-04 i 666-07. Konto PKO. 13414.

SPÓŁDZIELCZOŚĆ

Spółdzielczość na terenie szkoły polskiej

Najwłaściwszą formą zainteresowania młodzieży spółdzielczością okazały się spółdzielnie uczniowskie.

Są to organizacje tworzone przez młodzież na terenie szkoły. W Polsce najbardziej rozpowszechnione są tak zwane sklepiki uczniowskie, czyli spółdzielnie dla wspólnego zakupu podręczników, materiałów piśmiennych i inych przedmiotów, potrzebnych uczniowi w szkole. Kapitał takiej spółdzielni powstaje z drobnych udziałów, wnoszonych przez jej członków. Spółdzielnia posiada swój statut, na podstawie którego zwoływane są walne zgromadzenia członków, wybierany jest zarząd, następuje podział zysków. Jednym słowem, jest to taka sama spółdzielnia jak inne, tylko w zmniejszeniu, w zastosowaniu do potrzeb uczniów w szkole, którzy są jej samodzielnymi organizatorami i kierownikami. Nauczyciel jest zwykle inicjatorem spółdzielni, jej opiekunem i doradcą. Oprócz „sklepików" na tej samej zasadzie samopomocy organizowane są uczniowskie kasy oszczędnościowe, herbaciarnie, warsztaty introligatorskie, biblioteki, wycieczki, przedstawienia i t. p. Uzyskiwane przez spółdzielnie oszczędności zużytkowane bywają na cele ogólne dzieci lub szkoły, a więc udzielane są drobne pożyczki, zakupywane podręczniki, pomoce szkolne i t. p.

Spółdzielnie uczniowskie rozpowszechniły się zarówno na terenie szkół powszechnych jak i zawodowych, seminariów nauczycielskich i gimnazjów. Takich spółdzielczych organizacyj szkolnych istnieje w Polsce bardzo wiele, zrzeszających dziesiątki tysięcy młodzieży.

Spółdzielnie uczniowskie cieszą się dużym zainteresowaniem i poparciem sfer pedagogicznych oraz władz szkolnych, które widzą w nich jeden z najcenniejszych czynników wychowania młodzieży w duchu współdziałania i wzajemnej pomocy, a zarazem źródło poważnych oszczędności dla dzieci i szkoły.

I dla dzieci polskich poza granicami kraju spółdzielczość, jako czynnik wychowawczy, oraz jako forma samopomocy na terenie szkoły, może mieć duże znaczenie.

Spółdzielczość może się stać czynnikiem wiążącym młodzież ze szkołą polską i nauczycielem polskim.

Spółdzielczość może się przyczynić do zaspokojenia wielu potrzeb materialnych szkoły polskiej.

B. Przegaliński.

Zasłużona placówka spółdzielczości polskiej w Czechosłowacji

Sześćdziesiąty czwarty rok żmudnej i niestrudzonej a owocnej swej pracy kreśli Towarzystwo Oszczędności i Zaliczek w Czeskim Cieszynie. Kawał to czasu, wypełniony piętrzącymi się trudnościami, które nie ostudziły zapału członków Towarzystwa, przeciwnie — zacieśniły więzy współpracy — z każdej przeszkody czerpiąc raczej otuchę i energię do dalszych wytężonych poczynań.

Świadoma swego celu instytucja ta w oparciu o osiągnięte wyniki, w pracy swej niezachwianie posuwa się naprzód, jasno uprzytamniając sobie zadania, które pozostały jeszcze do odrobienia.

W okresie sprawozdawczym stan tej instytucji przedstawiał się jak następuje:

U schyłku roku 1937 — T. O. i Z. liczyło 4.443 członków, w tym:

rolników	1540
rzemieślników i pracujących w przemyśle	1776
kupców, kramarzy i t. p.	498
przemysłowców i fabrykantów	26
kapitalistów i bez określ. zajęcia	138
pracujących umysłowo	416
osób prawnych	49
razem	4443

Stan udziałów członków wynosił:

na początku r. 1937	kc.	1.539.525.23
w ciągu roku 1937 wpłacono	„	121.297.45
razem	kc.	1.660.822.68
w ciągu roku podjęto udz. na sumę	kc.	143.249.40
w końcu r. 1937 pozostało	kc.	1.517.573.28

Stan poszczególnych oddziałów T. O. i Z. przedstawiał się w roku sprawozdawczym:

Czeski Cieszyn	członków	535	wpł.	udziałów	na sumę kc	158.540.10
Trzyniec	„	509	„	„	„	149.257.63
Błędowice dolne	„	179	„	„	„	40.771.50
Jabłonków	„	854	„	„	„	266.542.10
Frysztat	„	770	„	„	„	294.295.—
Karwina	„	242	„	„	„	81.728,20
Dąbrowa	„	123	„	„	„	56.670.45
Orłowa	„	400	„	„	„	138.724.—
Nowy Bogumin	„	831	„	„	„	331.044.30
Razem		4.443				1.517.573.28

Jeśli chodzi o obroty T. O. i Z. i jego oddziałów, to w roku 1937 są one według cyfr zamknięcia rachunkowego (zwł. obrót kasowy) zwiększone o sumę 26.397.611.13 Kc. i wynoszą 122.478.540.35 Kc. przy zużyciu 62.988 kart likwidacyjnych.

Jak wynika z powyższego T. O. i Z. wkracza powoli i systematycznie na normalne tory, dążąc wytrwale do wzmocnienia i uniezależnienia gospodarczego swej instytucji i jej członków.

Jak wszędzie, tak i w Czechosłowacji działalność i rozwój spółdzielni kredytowych uzależniona jest od ogólnego położenia gospodarczego w kraju, jak również od kształtowania się międzynarodowych stosunków gospodarczych.

W ubiegłym roku zapanowały w świecie poważne przemiany w pojęciu politycznym, które musiały znaleźć swój wyraz w życiu gospodarczym poszczególnych państw. Wydarzenia te oddziaływały również na stosunki gospodarcze w Czechosłowacji, a — w pierwszym rzędzie na kształtowanie cen. Waluta czechosłowacka, dzięki zapobiegliwej polityce dewizowej Czechosłowackiego Banku Narodowego, była stała i utrzymała się na poziomie, wytworzonym po ostatniej dewaluacji w r. 1936. Bilans handlowy wydatnie się poprawił, gdyż z niedoboru w 1936 r. przemienił się w r. 1937 w nadwyżkę w kwocie 132 milionów Kc. Aktywny bilans przysparza Bankowi Narodowemu złota i dewiz, co wzmacnia pozycję walutową.

Natomiast na rynku wewnętrznym obniżyła się siła kupna korony. Uwidoczniło się to we wzroście ceł nie tylko surowców, sprowadzanych z zagranicy i artykułów przemysłowych, produkowanych z surowców importowanych, ale również i wyrobów wytwarzanych z surowców krajowych. Jedynie ceny płodów rolnych pozostały mniej więcej na poziomie przeszłorocznym, aczkolwiek przy końcu roku dała się zauważyć tendencja do wzrostu cen na artykuły pierwszej potrzeby.

Ogólna koniunktura wywarła swój dodatni wpływ na terenie działalności Towarzystwa (powiat czeskocieszyński i frysztacki). Zakłady przemysłowe, w pierwszym rzędzie huty i kopalnie, były w stanie zatrudnić większą ilość rąk, skutkiem czego bezrobocie zmniejszyło się znacznie. Wprawdzie polski robotnik nie zawsze znalazł poparcie i pracę, to jednak ogół ludności skorzystał, znajdując możliwość zarobkowania w przedsiębiorstwach prywatnych, pracujących dla wielkiego przemysłu.

Ruch budowlany natomiast był słabszy jak normalnie. Powodem tego stanu rzeczy było ustosunkowanie się miarodajnych urzędów przy udzielaniu pozwoleń na budowę. Zezwolenia na budowę udzielano w miesięcu lipcu i niejeden odstąpił od budowy z powodu spóźnionej pory, odkładając ją do roku 1938.

Dla rolnictwa rok 1937 był słabszy niż przeciętny. Zbiór zbóż, siana, słomy był słaby i choć ceny światowe na te ziemiopłody znacznie się podniosły, na terenie Czechosłowacji obowiązywały ceny z roku poprzedniego, ustalone przez monopol zbożowy.

Zwiększony ruch w przemyśle odbił się korzystnie na obrotach T. O. i Z. Wprawdzie sam przemysł jako taki, nie przyczynił się do powyższego stanu rzeczy, gdyż z powyżej wymienioną instytucją i jej oddziałami nic go nie łączy, to jednak w przemyśle znajduje zarobek robotnik polski i drobny rolnik, uzupełniający braki swego małego warsztatu pracy zarobkiem w fabryce. Część tych zarobków została ulokowana w kasach T. O. i Z. w formie spłaty rat pożyczkowych, odsetek lub wkładów. Towarzystwo Oszczędności i Zaliczek po raz pierwszy od 1931 r. może wykazać efektywny wzrost wkładów. Przez 5 lat zastoju gospodarczego i nieprzychylnej mu propagandy, wykorzystującej chwilowe trudności Towarzystwa, straciło 39% ogółu wkładów. Rok 1937 przynosi w tym kierunku zmianę, wykazującą przyrost 5.2%. Stan ten należy uważać za pomyślny i rokujący lepszą przyszłość. Również zamrożone pożyczki ruszyły z martwego punktu. Przypływ nowych wkładów jest też dowodem, że dawniejszy odpływ, względnie długotrwały czas depresji nie był spowodowany nieufnością do Towarzystwa i jego

władz, lecz zubożeniem tamtejszej ludności polskiej, brakiem zarobków i dochodu. Wzmożony ruch umożliwił T. O. i Z. przystąpić znowu do akcji kredytowej. Korzystając z doświadczenia lat ubiegłych władze tej instytucji ograniczają się do udzielania pożyczek mniejszych, do 20.000 Kc. Potrzebującym pożyczek większych (długoterminowych i niskoprocentowych) T. O. i Z. czyniło starania przy współdziałaniu Związku Spółdzielni Polskich w Czeskim Cieszynie w berneńskim Rolniczym Banku Hipotecznym, celem uzyskania dla zainteresowanych odnośnych kredytów.

Akcja ta mogłaby przynieść członkom Spółdzielni poważne korzyści w drodze uzyskania dogodnego i taniego kredytu, umożliwiając równocześnie Towarzystwu osiągnięcie nowych środków przez konwersję dotychczasowych ich długów. Usiłowania te jednak nie dały oczekiwanych rezultatów, gdyż Bank ten zbyt nisko ocenia w rachubę wchodzące nieruchomości i przyznaje nieproporcjonalnie niskie pożyczki.

Spłata pożyczek i przypływ wkładów umożliwiły T. O. i Z. przystąpienie przede wszystkim do tworzenia rezerw obrotowych w formie lokat bankowych, płatnych w każdej chwili, gdy tego zajdzie potrzeba. W porównaniu ze stanem sprzed kilku laty, pogotowie wzrosło znacznie, mimo to usiłowania władz T. O. i Z. zmierzają w kierunku osiągnięcia płynnej rezerwy przynajmniej do 20% wkładów.

Polskie organizacje spółdzielcze w Niemczech

Celem umożliwienia nawiązywania bezpośrednich kontaktów między polskimi organizacjami gospodarczymi zagranicą, podajemy na łamach naszego Biuletynu Gospodarczego notowanie adresów instytucyj spółdzielczych, rolniczych, kupieckich i rzemieślniczych na poszczególnych terenach zagranicznych.

ORGANIZACJE CENTRALNE.

Związek Spółdzielni Polskich w Niemczech jednoczy polskie życie gospodarcze w Rzeszy. Siedzibą Związku jest **Opole** (Oppeln OS., Nikolaistr. 48).

Bank Słowiański — Slawische Bank A.-G., — BANK DEWIZOWY — Centralna polska insytucja kredytowa w Niemczech **Berlin** W 35, Potsdamer Strasse 61.

SPÓŁDZIELNIE KREDYTOWE.
ŚLĄSK OPOLSKI.

Bank Ludowy—Bytom (Beuthen OS., Tarnowitzer Str. 7) — Rok założenia 1895.

Bank Ludowy — Opole (Oppeln OS., Hafenstrasse 9) — Rok założenia 1897.

Bank Ludowy—Racibórz (Ratibor OS., Jungfernstr. 16) — BANK DEWIZOWY — Rok założenia 1900.

Bank Ludowy—Koźle (Cosel OS., Kônigstrasse 19) — Rok założenia 1903.

Bank Ludowy — Strzelce (Gross-Strehlitz OS., Lublinitzer Strasse 21) — Rok założenia 1908.

Bank Rolników—Opole (Oppeln OS., Nikolaistrasse 36a) — BANK DEWIZOWY — Rok założenia 1911.— Filia: Gliwice (Gleiwitz OS., Neue-Welt-Strasse 1a).

Bank Ludowy—Gliwice (Gleiwitz OS., Wilhelmstr. 53) — Rok założenia 1926.

Bank Ludowy — Olesno (Rosenberg OS., Landsberger Chausse) — Rok założenia 1929. Filia: Dobrodzień (Guttentag OS., Brauereistrasse).

Bank Ludowy—Głogówek (Oberglogau OS., Wasservorstadt 14) — Rok założenia 1931.

Bank Ludowy—Złotów (Flatow/Grenzmark, Hindenburgstr. 20) — Rok założenia 1902.

Bank Ludowy—Zakrzewo (Buschdorf, Kreis Flatow/Grenzmark) — Rok założenia 1909.

Bank Ludowy—Nowekramsko (Kleistdorf, Kreis Bomst/Grenzmark) — Rok założenia 1912.

Bank Ludowy — Dąbrówka (Gross-Dammer, über Neubentschen, Grenzmark) — Rok założenia 1931.

Kasa Polska—Bytów (Büow/Pommern, Schulstr. 19. — Rok założenia 1930.

PRUSY WSCHODNIE.

Bank Ludowy—Sztum (Stuhm/Westpr., Adolf-Hitlerstr. 23) — Rok założenia 1910.

Bank Ludowy — Olsztyn (Allenstein Ostpr., Bahnhofstr. 87) — Rok założenia 1911. Filia: Szczytno (Ortelsburg/Ostpr., Kaiserstrasse 35).

Bank Ludowy—Kwidzyń (Marienwerder/Westpr., Bismarckstr. 43) — BANK DEWIZOWY — Rok założenia 1919.

„Bank"—Pierzchowice (Portschweiten, Post Nikolaiken, Kreis Stuhm/Westpr.) — Rok założenia 1891.

NIEMCY ŚRODKOWE.

„Pomoc" Bank Ludowy—Berlin SW 19, Dresdner Strasse 52 — Rok założenia 1904.

Bank Unja—Berlin W 35, Potsdamerstr. 61 — Rok założenia 1931.

WESTFALIA I NADRENIA.

Bank Robotników—Bochum/Westfalen, Klosterstr. 2 — BANK DEWIZOWY — Rok założenia 1917.

SPÓŁDZIELNIE ROLNICZO-HANDLOWE.
ŚLĄSK OPOLSKI.

Rolnik — Opole (Oppeln OS., Augustinistr. 5 — Rok założenia 1920.
Oddziały: **Opole** Przedmieście (Oppeln OS., Breslauer Platz), skład i warsztat maszyn rolniczych.
Olesno (Rosenberg OS., Landsberger Chausse).
Dobrodzień (Guttentag OS., Brauereistrasse).

Rolnik—Racibórz (Ratibor OS.), Gartenstrasse 9) — Rok założenia 1920.

Rolnik—Strzelce (Gross-Strehlitz OS., Lublinitzer Strasse 21) — Rok założenia 1920..
Gartenstrasse 9) — Rok założenia 1928.

Rolnik—Olsztyn (Allenstein Ostpr., Kurkenstrasse) — Rok założenia 1923.

Rolnik — Złotów (Flatow/Grenzmark, Leostrasse 4a)—Rok założenia 1906.

Ruch spółdzielczy w Polsce

Wyniki działalności Spółdzielni Mleczarskich w roku 1937

Związek Spółdzielni Rolniczych i Zarobkowo-Gospodarczych zrzeszał w końcu 1937 r. 1166 spółdzielni mleczarskich, gdy w r. 1936 — 1083. W r. 1937 wzrosła liczba maślarń mechanicznych o 12 i ogółem wynosiła 137. Zjawisko to wskazuje na polepszenie się stanu technicznego związkowych spółdzielni maślarskich.

Zestawienie sprawozdań spółdzielni mleczarskich wykazuje, że w r. 1937 dostarczono do spółdzielni 765.222.000 litrów mleka, gdy w 1936 r. — 725.013.000 litr. mleka.

Z dostarczonego w r. 1937 mleka spółdzielnie wyprodukowały 26.494 ton masła, 1,021 ton sera, 1,815 ton twarogu i 731 ton kazeiny.

Ponadto 92 zbiornice jaj zebrały i sprzedały 135.584 kop jaj.

Warszawka Spółdzielnia Mieszkaniowa

Jedną z największych spółdzielni mieszkaniowych w Polsce, a największą w Warszawie jest Warszawska Spółdzielnia Mieszkaniowa.

Spółdzielnia ta posiada 23 budynki z 1.249 lokalami i zajmuje teren ok. 65 tys. m. kw. powierzchni. Łączna wartość majątku w Spółdzielni przekracza 20 mil. zł. Na 1 stycznia 1938 r. Spółdzielnia zrzeszała 1982 członków, co łącznie z rodzinami daje 4.931 osób zamieszkałych w osiedlach Spółdzielni. Osiedla Spółdzielni stanowią jakgdyby oddzielne kolonie-miasteczka, posiadające własny samorząd i różne urządzenia organizowane na zasadach samopomocowych i spółdzielczych.

Spółdzielnie rolniczo-handlowe w r. 1937

Spółdzielnie rolniczo-handlowe, należące do Związku Spółdz. Roln. i Zarob. Gosp. wykazują bardzo poważny sukces. W końcu 1935 r. należało do Związku 177 spółdzielni rolniczo-handlowych, w 1936 r. — 207, w końcu 1937 r. — 231. Wzrosła w tym czasie również i liczba członków z 44.465 na 65.652, czyli blisko o 50%. Bardziej jeszcze wzrosły kapitały własne spółdzielni, bo z 5.114 tys. zł. na 12.560 tys. zł., czyli o ponad 150%. Obroty towarowe w 1935 r. nie przekraczały sumy 89 milionów zł., gdy w 1937 r. wynosiły 161 milionów zł.; wzrost więc dochodzi blisko do 100%.

Udział spółdzielczości w eksporcie jaj

Eksport masła z Polski znajduje się w 100% w ręku organizacji spółdzielczych. Natomiast niezbyt korzystnie przedstawia się dotąd udział spółdzileni w wywozie jaj. Jak podaje ostatni „Poradnik Mleczarski i Jajczarski", następuje w tym względzie jednak stała poprawa. Przeprowadzone ostatnio zestawienia wykazują, że gdy w 1935 r. udział spółdzielczości w eksporcie jaj wynosił 7,1%, to w 1936 r. — 10,5%, a w 1937 r. — 11,6%.

Otwarcie kursu spółdzielczości kredytowej dla Polaków z Zagranicy

W dniu 25 kwietnia odbyło się w Warszawie otwarcie kursu spółdzielczości kredytowej dla Polaków z zagranicy. Kurs zorganizował Światowy Związek Polaków z Zagranicy przy współudziale Związku Spółdzielni Rolniczych i Zarobkowo-Gospodarczych R. P. oraz Spółdzielczego Instytutu Naukowego.

W imieniu Światowego Związku Polaków z Zagranicy przemówił do zebranych inż. J. Grabowski oraz dyr. J. Jakubowski, po czym pierwsze wykłady wygłosili: dyr. B. Przegaliński i dyr. W. Witwicki.

W kursie bierze udział przeszło 20 słuchaczów z zagranicy oraz z Polski spośród wyjeżdżających na teren zagraniczny.

Program kursu, który trwać będzie cały miesiąc, obejmuje wykłady, zwiedzania centralnych instytucyj spółdzielczych w Warszawie oraz tygodniową praktykę we wzorowych spółdzielniach oszczędnościowo - pożyczkowych.

KRONIKA

NIEMCY

Rozwój Banku Słowiańskiego

Dnia 8 lutego br. minęło pięć lat od założenia Banku Słowiańskiego w Berlinie, centralnej instytucji kredytowej Polaków w Niemczech. Założycielami Banku były spółdzielnie kredytowe, złączone w Związku Spółdzielni Polaków w Niemczech z siedzibą w Opolu.

Działalność Banku Słowiańskiego wyrażają rosnące z roku na rok obroty pieniężne, które wynosiły w poszczególnych latach: w roku 1933 — 4 600 000 mk., w r. 1934 — 12 500 000 mk., w r. 1935 — 12 500 000 mk., w r. 1936 — 14 100 000 mk., w r. 1937 — 19 200 mk.

Najwyraźniej jednak ilustruje działalność Banku wzrost sum bilansowych, które z 542.000 mk. w r. 1933 wzrosły w r. 1937 do 2.500.000 mk. Podobnie wzrosły rozmaitego rodzaju wkłady. W r. 1933 wynosiły one 302.620 mk., w r. 1935—1, 017.916 mk., a w r. 1937—2.250.000 mk. Stan dłużników wzrósł z 264.970 mk. w r. 1933 na 553.385 mk. w r. 1935 i na 750.000 mk. w r. 1937. Wzrost pozycji bilansowych wymagał zwiększenia kapitału zakładowego, który przy założeniu wynosił 150.000 mk. Walne zebranie z 16 grudnia 1937 roku podniosło go więc na 500.000 mk.

Z udzielonych kredytów korzystały w 90% banki spółdzielcze i spółdzielnie rolniczo-handlowe. Finansowaniem tych ostatnich zajmuje się Bank ze szczególną troskliwością, udzielając im kredytów sezonowych na zakup sztucznych nawozów, nasion itd.

Z powyższego widać, że działalność Banku w ciągu pięciu lat swego istnienia rozwinęła się znacznie. Mimo to, w porównaniu z bankami i spółdzielniami Niemców w Polsce, stan jego jest jeszcze bardzo skromny. Wiele również będzie trzeba dołożyć jeszcze wysiłków, aby osiągnąć poziom odpowiadający potrzebom ludności polskiej w Niemczech.

Wydawca: Światowy Związek Polaków z Zagranicy: Inż. J. Grabowski   Redaktor Wydawnictw Ś. Z. P. z Z.: Wł. Oszelda

Drukarnia „Wiek Nowy", Warszawa, ul. Nowe-Miasto 1, tel. 11-33-05